

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نام درس

اخلاق و تربیت در نهج البلاغه

سرفصل جلسات

استاد

دکتر استاد دلشاد تهرانی

تنظیم:

آموزش‌های آزاد مرکز آموزش الکترونیکی دانشگاه قرآن و حدیث

مرداد ۱۳۹۵

فهرست

۳	معرفی درس
۴	جلسه اول
۴	کلیات
۵	جلسه دوم
۵	موانع و مقتضیات تربیت، مانع و مقتضی اصلی
۶	جلسه سوم
۶	موانع و مقتضیات فردی و اجتماعی
۷	جلسه چهارم
۷	موانع و مقتضیات سیاسی و اقتصادی
۸	جلسه پنجم
۸	مبانی تربیت، شناخت انسان، اهداف تربیت
۹	جلسه ششم
۹	شناخت فطرت
۱۰	جلسه هفتم
۱۰	عوامل مؤثر در تربیت
۱۱	جلسه هشتم
۱۱	اصل اعتدال اصل تدرج و تمکن
۱۲	جلسه نهم
۱۲	اصل تسهیل و تیسیر، اصل زهد
۱۳	جلسه دهم
۱۳	اصل تعقل، اصل تفکر
۱۴	جلسه یازدهم
۱۴	اصل تدبر، اصل کرامت، اصل عزت
۱۵	جلسه دوازدهم
۱۵	روش های تربیت
۱۶	جلسه سیزدهم
۱۶	روش تذکر، روش عبرت
۱۷	جلسه چهاردهم
۱۷	روش موعظه، روش توبه
۱۸	جلسه پانزدهم
۱۸	روش ابتلا و امتحان، مراقبه و محاسبه، تشویق و تنبیه

معرفی درس

هدف از ارائه این درس آشنایی دانشجویان با مفاهیم، مبانی و اصول و روش‌های اخلاق و تربیت در نهج البلاغه است. در این سلسله مباحث، دانشجویان با مفهوم اخلاق و تربیت، ارزش‌ها و ضد ارزش‌های اخلاقی، موانع انصاف به کمالات اخلاقی، الگوی اخلاق، نقش اخلاق در وجود مختلف زندگی، عوامل انحطاط اخلاقی، عوامل رشد اخلاقی، اخلاق فردی و اجتماعی و رفتار اخلاقی آشنا خواهند شد و موانع و مقتضیات تربیت، مبانی تربیت، اصول تربیت و روش‌های تربیت را خواهند شناخت.

جلسه اول

کلیات

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ جایگاه، اهمیت و ضرورت تربیت؛
- ✓ راه تربیت؛
- ✓ مفهوم و تعریف تربیت؛
- ✓ نظام تربیت.

فیلم معارفه

اهداف درس

درآمد

جایگاه، اهمیت و ضرورت تربیت

راه تربیت

مفهوم و تعریف تربیت

نظام تربیت

جلسه دوم

موانع و مقتضیات تربیت، مانع و مقتضی اصلی

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ مانع و مقتضی اصلی تربیت؛
- ✓ مفهوم شناسی دنیا و جهت گیری تربیت حقیقی نسبت به آن؛
- ✓ بهترین راه تربیت کمالی، برای دستیابی به سعادت ابدی.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

درآمد

مانع و مقتضی اصلی

سخت ترین مانع تربیت حقیقی (۱)

سخت ترین مانع تربیت حقیقی (۲)

جهت گیری تربیت حقیقی (۱)

جهت گیری تربیت حقیقی (۲)

بهترین زمینه تربیت کمالی

چکیده

جلسه سوم

موانع و مقتضیات فردی و اجتماعی

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ خواست آدمی به عنوان مانع و مقتضی فردی تربیت؛
- ✓ دیدگاه امام علی (علیه السلام) در مبنای تربیت آدمی؛
- ✓ خودشکوفایی آدمی در مسیر تربیت صحیح؛
- ✓ تأثیر موانع و مقتضیات اجتماعی در تربیت؛
- ✓ نقش فرهنگ در تربیت به عنوان مانع و مقتضی اجتماعی؛
- ✓ اهمیت ساختار اجتماعی و تأثیر آن در سیر متری به سوی اخلاق و کمال.

اهداف درس

- مروری بر مباحث پیشین
- موانع و مقتضیات فردی
- خواست آدمی و راه تربیت فطری
- مبنای تربیت آدمی
- خودشکوفایی آدمی
- موانع و مقتضیات اجتماعی
- رسالت اجتماعی در تربیت آدمی
- نقش فرهنگ در تربیت
- ساختار اجتماعی و تربیت
- چکیده

جلسه چهارم

موانع و مقتضیات سیاسی و اقتصادی

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ نقش سیاست و حکومت در تربیت به عنوان مانع یا مقتضی تربیت؛
- ✓ پیوند میان عدالت و تربیت و تأثیر آن در شکوفایی استعدادهای آدمیان و سیر آنان به سوی کمالات انسانی؛
- ✓ نقش امور اقتصادی در تربیت، و تأثیر کمبودداری و ناداری و انبوه‌داری و فزونخواهی در دشوار شدن کار تربیت؛
- ✓ غنای کفافی به عنوان زمینه‌ساز اخلاق و تربیت.

اهداف درس

- مروری بر مباحث پیشین
- موانع و مقتضیات سیاسی
- حکومت و تربیت
- سیاست و تربیت
- عدالت و تربیت
- موانع و مقتضیات اقتصادی
- کمبودداری و ناداری، و تربیت
- انبوه‌داری و فزونخواهی، و تربیت
- غنای کفافی و تربیت
- چکیده

جلسه پنجم

مبانی تربیت، شناخت انسان، اهداف تربیت

اهداف درس

آشنایی با

✓ اهمیت و جایگاه شناخت انسان؛

✓ حقیقت انسان؛

✓ اهداف تربیت.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

درآمد

شناخت انسان

اهمیت و جایگاه شناخت انسان (۱)

اهمیت و جایگاه شناخت انسان (۲)

حقیقت انسان

اهداف تربیت

وارستگی و بندگی

حکمت آموزی، خردورزی و لطافت وجودی

آخرت گرایی

پرواپیشگی و پرهیزگاری

چکیده

جلسه ششم

شناخت فطرت

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ مفهوم فطرت؛
- ✓ حقیقت فطرت؛
- ✓ اقسام فطرت؛
- ✓ برخی فطریات انسان از جمله: عشق و پرستش، ستایش و نیایش، زیبایی دوستی، حقیقت‌جویی، خیر اخلاقی، آزادی دوستی و آزادگی، عدالت‌دوستی و عدالت‌خواهی.

اهداف درس

- مروری بر مباحث پیشین
- شناخت فطرت
- مفهوم فطرت
- حقیقت فطرت
- اقسام فطرت
- فطریات انسان
- عشق و پرستش
- ستایش و نیایش
- زیبایی دوستی
- حقیقت‌جویی
- خیر اخلاقی
- آزادی دوستی و آزادگی
- عدالت‌دوستی و عدالت‌خواهی
- تربیت فطری
- چکیده

جلسه هفتم

عوامل مؤثر در تربیت

هدف درس

آشنایی با:

✓ عوامل مؤثر در تربیت.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

عوامل مؤثر در تربیت

وراثت

محیط

محیط خانه و خانواده

محیط رفاقت و معاشرت

محیط اجتماع

محیط جغرافیایی و طبیعی

سختی‌ها و شداید

کار

عوامل ماورای طبیعت

اراده انسان

چکیده

جلسه هشتم

اصل اعتدال اصل تدرج و تمکن

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ اصل اعتدال و نقش آن در تربیت فطری؛
- ✓ شاكلة اعتدال؛
- ✓ اصل تدرج و تمکن در تربیت و لزوم توجه به آن؛
- ✓ مرتبه‌شناسی و رعایت تفاوت‌ها در تربیت؛
- ✓ واقع‌بینی در تربیت.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

درآمد

اصل اعتدال

تربیت فطری

شاکله اعتدال

کمال انسانی

اصل تدرج و تمکن

لزوم توجه به تدرج و تمکن در تربیت

مرتبه‌شناسی و رعایت تفاوت‌ها در تربیت

واقع‌بینی در تربیت

چکیده

جلسه نهم

اصل تسهیل و تیسیر، اصل زهد

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ اصل تسهیل و تیسیر و نقش آن در تربیت؛
- ✓ تأثیر مدارا و ملایمت در تربیت؛
- ✓ اصل زهد و نقش آن در تربیت؛
- ✓ زهد حقیقی؛
- ✓ فلسفه و ثمرات زهد.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

اصل تسهیل و تیسیر

راه گشاده تربیت (۱)

راه گشاده تربیت (۲)

مدارا و ملایمت در تربیت

نشاط تربیتی

اصل زهد

زهد حقیقی

فلسفه زهد

ثمرات زهد

چکیده

جلسه دهم

اصل تعقل، اصل تفکر

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ تربیت عقلانی انسان؛
- ✓ ثمرات و آفات تربیت عقلانی؛
- ✓ جایگاه و اهمیت تفکر در تربیت؛
- ✓ ثمرات تفکر؛
- ✓ مجاری تفکر.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

اصل تعقل

تربیت عقلانی (۱)

تربیت عقلانی (۲)

ثمرات تربیت عقلانی

آفات تربیت عقلانی (۱)

آفات تربیت عقلانی (۲)

اصل تفکر

تأکید بر تفکر

ثمرات تفکر

مجاری تفکر (۱)

مجاری تفکر (۲)

چکیده

جلسه یازدهم

اصل تدبر، اصل کرامت، اصل عزت

اهداف درس

آشنایی با
اصل تدبر و نقش آن در تربیت؛
ثمرات تدبر؛
اصل کرامت و خطرات حقارت؛
اصل عزت و نقش آن در تربیت؛
راه‌های کسب عزت.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین
اصل تدبر (۱)
اصل تدبر (۲)
شأن تربیت ایمانی
تأکید بر تدبر
ثمرات تدبر
اصل کرامت
کرامت اساس تربیت
ثمرات کرامت
خطرات حقارت
اصل عزت
کمال تربیت
راه‌های کسب عزت
پیامدهای ذلت

جلسه دوازدهم

روش‌های تربیت

اهداف درس

آشنایی با

- ✓ نقش و مسئولیت الگوها در تربیت؛
- ✓ نقش محبت در تربیت؛
- ✓ نیکوترین سنت در تربیت؛
- ✓ نقش محبت اولیای خدا در تربیت.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

درآمد

روش الگویی (۱)

روش الگویی (۲)

نقش الگوها در تربیت (۱)

نقش الگوها در تربیت (۲)

مسئولیت الگوها

تربیت عملی

روش محبت

نقش محبت در تربیت

نیکوترین سنت در تربیت

محبت اولیای خدا

چکیده

جلسه سیزدهم

روش تذکر، روش عبرت

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ روش تذکر و نقش آن در تربیت؛
- ✓ یاد حق و یاد مرگ به عنوان یکی از مهم‌ترین روش‌های تذکر و تربیت؛
- ✓ روش عبرت و نقش آن در تربیت؛
- ✓ راه‌های کسب عبرت.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

روش تذکر

نقش تذکر در تربیت

یاد حق

یاد مرگ (۱)

یاد مرگ (۲)

روش عبرت

نقش عبرت در تربیت

راه‌های کسب عبرت

اهل عبرت

چکیده

جلسه چهاردهم

روش موعظه، روش توبه

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ روش موعظه و نقش آن در تربیت؛
- ✓ نیاز انسان به موعظه؛
- ✓ روش توبه و نقش آن در تربیت؛
- ✓ حقیقت توبه و آداب آن.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

روش موعظه

نقش موعظه در تربیت

نیاز انسان به موعظه

آداب موعظه (۱)

آداب موعظه (۲)

روش توبه (۱)

روش توبه (۲)

نقش توبه در تربیت

حقیقت توبه

آداب توبه

چکیده

جلسه پانزدهم

روش ابتلا و امتحان، مراقبه و محاسبه، تشویق و تنبیه

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ روش ابتلا و امتحان و نقش آن در تربیت؛
- ✓ روش مراقبه و محاسبه و نقش آن در تربیت؛
- ✓ آداب مراقبه و محاسبه؛
- ✓ روش تشویق و تنبیه و نقش آن در تربیت؛
- ✓ آداب تشویق و تنبیه.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

روش ابتلا و امتحان

ابتلا و امتحان الهی

عمومیت ابتلا و امتحان

نقش ابتلا و امتحان در تربیت

روش مراقبه و محاسبه

نقش مراقبه و محاسبه در تربیت

تأکید بر مراقبه و محاسبه

آداب مراقبه و محاسبه (۱)

آداب مراقبه و محاسبه (۲)

روش تشویق و تنبیه

نقش تشویق و تنبیه در تربیت

آداب تشویق

آداب تنبیه

چکیده

پایان